

Adil Geçiş: Avrupa Birliği'nden Örnekler

Dr. Buket Teneke-Oduncu
Karabük Üniversitesi

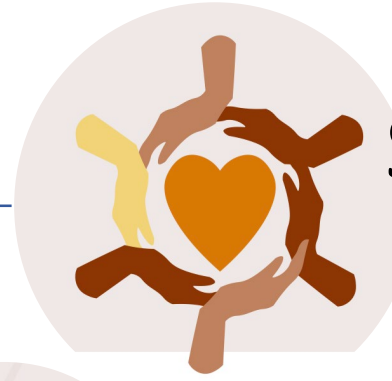
Adil Geçiş

Adil Geçiş karbon-nötr ekonomiye geçişte; iklim değişikliğinin gerektirdiği ekonomik dönuşüm sonucunda ortaya çıkacak risk ve fırsatların yönetildiği; sosyal açıdan toplumun tüm kesimlerince hakkaniyetli şekilde paylaşılarak, insana yakışır ve yeşil iş fırsatları yaratılarak **kimsenin geride bırakılmaması**dır.

Adil Geçiş

Sosyal
Kapsayıcılık

Yeşil
Ekonomi

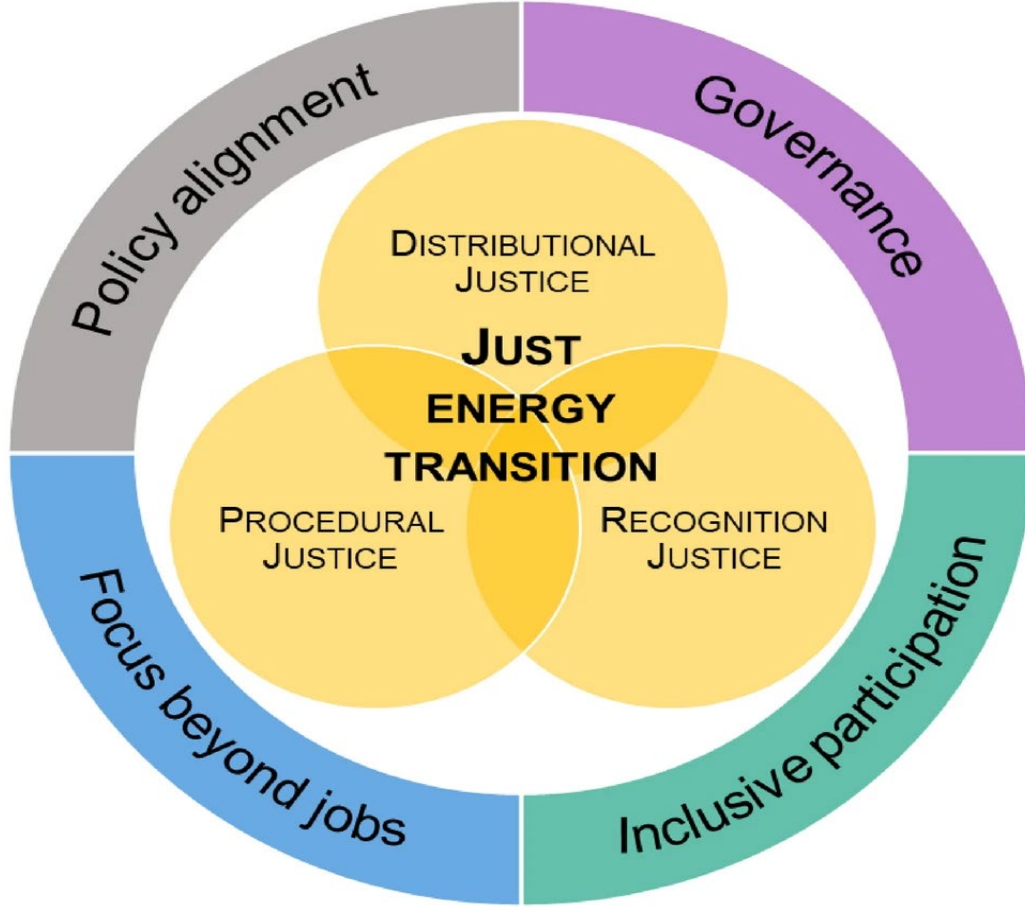

Sürdürülebilir
Kalkınma

Enerji
Yoksulluğu

Adil Geçiş Çerçevesi

SHARMA, V., LOGINOVA, J., ZHANG, R. *ET AL.* (2023)

Dağıtımsal Adalet: Çevresel fayda ve maliyetler kimler arasında ve nasıl paylaşılıyor?

Prosedürel Adalet: Adil bir süreç olmaksızın adil sonuçlar elde edilemeyeceği inancından temellenir.

- i) bilgiye erişim,
- ii) etkin ve anlamlı katılıma erişim,
- iii) karar alıcıların taraflı olmaması ve
- iv) zararın giderilmesi için yasal sürece erişim.

Tanımadaleti: Tarihsel olarak tüm topluluklar hizmetlere eşit olarak ulaşabilmiş midir ya da ulaşamayanlar neden ulaşamamışlardır ?

(Kozmopolitan Adalet)
(Onarıcı Adalet)

Adil Geçiş İlkeleri

İLKE	KAPSAM
Toplumsal Adalet ve Kapsayıcılık	Hiçbir birey, çalışan veya bölgenin geride bırakılmaması (özellikle kırılgan gruplar)
Katılımcı Yönetişim	Tüm düzeylerden ilgili paydaşların etkin katılımı
Hakkaniyet	Geçişin maliyet ve faydalarının toplumda adil bir şekilde dağıtılması; en çok etkilenen kesimlere destek sağlanması
Ekonomik Çeşitlendirme	Yeni ekonomik fırsatların yaratılması: yenilikçilik, yeşil girişimcilik ve yerel kalkınmanın teşviki
İşgücünün Desteklenmesi	İş gücüne yeniden beceri kazandırma, yeniden istihdam, gelir desteği, erken emeklilik ve işe yerleştirme hizmetleri sunulması
Koordinasyon	AB, ulusal, bölgesel ve yerel düzeydeki politikaların uyumlu ve entegre şekilde uygulanması.
Finansmana Erişim ve Kamu Yatırımı	Sürdürülebilir projeleri desteklenmesi (Adil Geçiş Fonu, InvestEU, Sosyal İklim Fonu vb.)
Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik	Uygulamaların şeffaf olması, hesap verilebilirlik mekanizmalarının kurulması ve ilerlemenin izlenmesi
Kamuoyunun Bilgilendirilmesi ve Kamu Katılımı	Geçiş süreci, faydaları ve destek mekanizmaları konusunda halkın bilinçlendirilmesi ve sürece aktif katılımının teşvik edilmesi

2015

- ILO- Adil Geçiş İçin İlkeler
- Paris Anlaşması
- 2050 Net Sıfır
- "adil geçiş"

2017

- Avrupa Sosyal Haklar Sütunu- "sosyal adalet ve eşitlik"

2019

- Yeşil Mutabakat

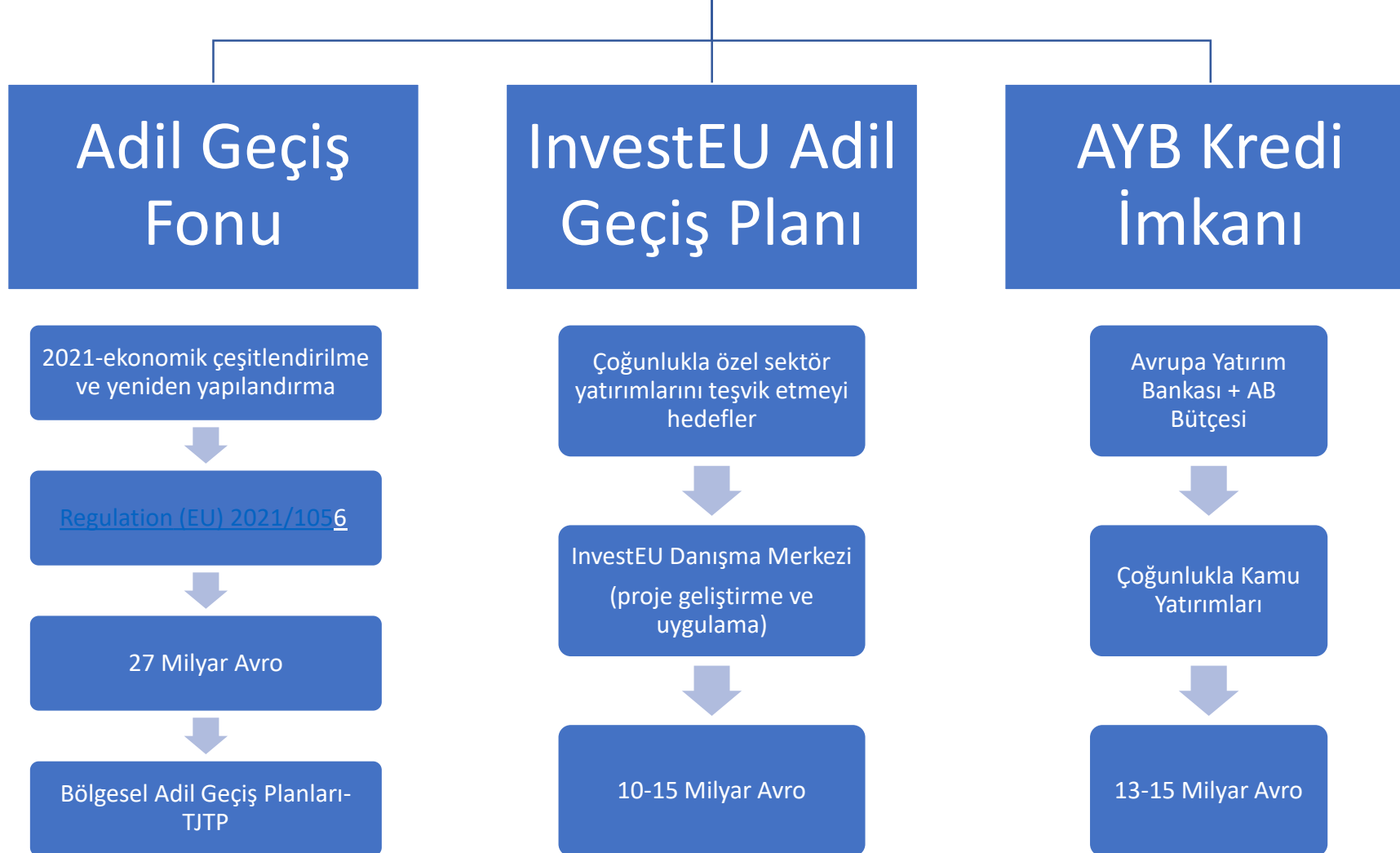
2020

- Adil Geçiş Mekanizması (2021-2027)

2021

- Avrupa İklim Yasası (2030 için %55 emisyon azaltımı)
- Fit for 55

Adil Geçiş Mekanizması

Bölgesel Adil Geçiş Planları

- Bölgeler belirlenir.
- 2030 yılına kadar bölgedeki zorlukları, kalkınma ihtiyaçlarını ve hedefleri ortaya koyar.
- Öngörülen faaliyetleri ve yönetim mekanizmalarını belirler.
- Bölgesel Adil Geçiş Planları'nın onaylanması, Adil Geçiş Mekanizmasının tüm finansman imkânlarının önünü açar.

Kimler Yararlanacak?

İnsanlar

- Geçiş istihdamı fırsatları
- Yeniden beceri kazandırma
- Beceri açığının giderilmesi
- İş arama yardımı
- Enerji verimli-konutlar
- Enerji yoksulluğu ile mücadele
- Temiz, uygun fiyatlı ve güvenli enerjiye erişim

Şirket ve Sektörler

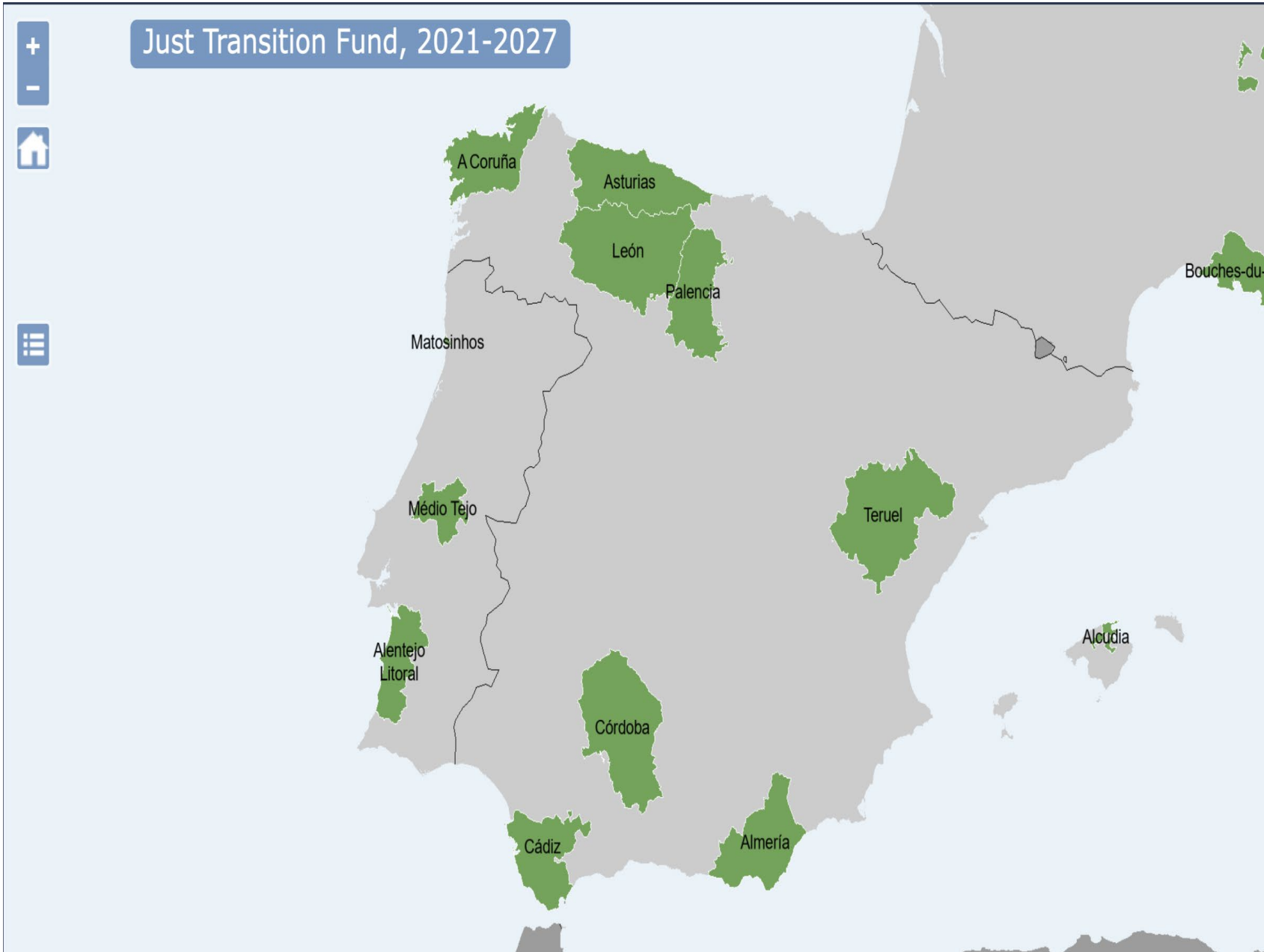
- İklim dirençli yatırımlar
- Düşük karbon teknolojilerine geçiş
- Karbon yoğun işletmelerin dönüşümü için destekler
- Ekonomik çeşitlendirme
- Kredi/finans desteğine erişimi kolaylaştırma
- Yeni firma/KOBİ/ Start-Up'ların kurulması için yatırım
- Araştırma ve inovasyon faaliyetlerine yatırım

Üye Devletler ve Bölgeler

- Düşük karbonlu ve iklim dirençli geçiş
- Yeşil ekonomide yeni istihdam yaratma
- Sürdürülebilir kamu ulaşımının desteklenmesi
- Teknik yardım
- Yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım
- Dijital bağlantının iyileştirilmesi
- Yerel kamu idarelerine uygun fiyatlı krediler
- Enerji altyapısı, bölgesel ısıtma ve ulaşım ağlarının iyileştirilmesi
- Çevresel rehabilitasyon

Adil Geçiş Platformu

- Ülke/Bölgelere adil geçiş konusunda danışmanlık ve destek verir.
- Erişim noktası ve yardım masası
- Kapsamlı teknik destek sağlar. Yetkililer ve yararlanıcılar, fırsatlar, ilgili mevzuat güncellemeleri veya sektöre özgü girişimler dahil olmak üzere fonlar hakkında bilmeleri gereken her şeyi bu platformda bulabilirler.
- Tüm paydaşlar arasında en iyi uygulamaların paylaşılmasını teşvik eder.

ispanya

İspanya Adil Geçiş Sürecinde Neler Yaptı?

- 2018 Ulusal Adil Geçiş Stratejisi ✓
- Adil Geçiş Enstitüsü ✓
- Adil Geçiş Anlaşmaları ✓;
 - İspanya Adil Geçiş Enstitüsü (ITJ) tarafından başlatılan **yeni bir politika aracıdır.**
 - Yerel düzeyde kamu kurumlarının koordinasyonunu ve taahhüdünü sağlamak
- 2021-**Powering Past Coal Alliance**
- Toparlanma, Dönüşüm ve Dayanıklılık Planı ✓
- 23/2020 sayılı Kraliyet Kararnamesi, vatandaşların yenilenebilir enerji üretme, tüketme, depolama ve paylaşma hakkını net biçimde tanımlayan yasal bir çerçeve sunar.
- Nisan 2023'te Ekolojik Geçiş ve Demografik Zorluklar Bakanlığı (MITECO) enerji topluluklarının kurulmasını kolaylaştıran esnek bir düzenleyici çerçeve oluşturmuştur ✓
- Toplam; **355 enerji topluluğu**
- NECP (2024) 2030'da;
 - 1990 yılına kıyasla sera gazı emisyonlarının azaltılması %32
 - toplam elektrik tüketiminde yek payı %48
 - Enerji verimliliği. Nihai enerji tüketiminin azaltılması %43
 - Elektrik üretiminde yek payı %81.
- Enerji Yoksulluğuna Karşı Ulusal Strateji (2023-2030) ✓
 - Enerji yoksulluğunu azaltmaya yönelik spesifik hedefler
 - Konutlarda enerji verimliliği
 - Kırılgan gruplara mali yardım
 - Yenilenebilir teşviki

Asturias Bölgesi Örneği - İspanya

- Fosil Bağımlılığı Yüksek
- Enerji Yoksulluğu Yüksek
- İşsizlik (2023) %13,6
- Kömür işçiliği 829 kişi
- Dolaylı istihdam(2022)
15.672 kişi

Asturias Bölgesel Enerji Stratejisi (2021-2030)

- Birincil enerji tüketiminin azaltılması: 26%
- Toplam enerji üretiminde yenilenebilir payı: 72%
- Enerji tüketiminin azaltılması: 9.1%
- Toplam enerji tüketiminde yenilenebilir payı: 12.6%
- Toplam Yatırım Miktarı: 6,500 Milyon €
- Yeni İstihdam Yaratılması: 6,300

İyi Uygulamalar	Unsurlar
Sosyal Diyalog	➡ ☐ Hükümet, sendikalar ve işverenler arasında üçlü mutabakat süreci ➡ ☐ Kömürden çıkış konusunda sosyal uzlaş
Stratejik Planlama	➡ ☐ 2020 Adil Geçiş Stratejisi ➡ ☐ Bölgesel Adil Geçiş Planlarının zamanında ve detaylı hazırlanması
İşgücünün Desteklenmesi	➡ ☐ Erken emeklilik ve yeniden eğitim programları ➡ ☐ Etkilenen işçilere geçiş destekleri sunuldu
Bölgesel Uygulama	➡ ☐ Bölgesel adil geçiş planları geliştirildi ve yerelleştirildi
Kurumsal Koordinasyon	➡ ☐ Adil Geçiş Enstitüsü (ITJ) kurularak tüm fon kullanımı ve geçiş politikaları koordine edildi
Finansal Etkinlik	➡ ☐ AB fonları (JTF, InvestEU, vb.) etkin ve hedefli biçimde kullanıldı
Enerji Toplulukları Desteği	➡ ☐ Katılımcı modellerle yerel enerji topluluklarının kurulumu teşvik edildi
Toplum Katılımı ve Farkındalık	➡ ☐ Gizli (enerji) yoksulluğun ortaya çıkarılması ➡ ☐ Vatandaş katılımı ve farkındalık artırıcı faaliyetler yürütüldü
Yönetişim ve Politika	➡ ☐ Çok düzeyli yönetim (multi-level governance) güçlendirildi ➡ ☐ Yatay koordinasyon sağlandı ➡ ☐ Ulusal Mevzuat Birlik Mevzuatı ile uyumlaştırıldı ve ek ulusal tedbirler alındı.

Bulgaristan

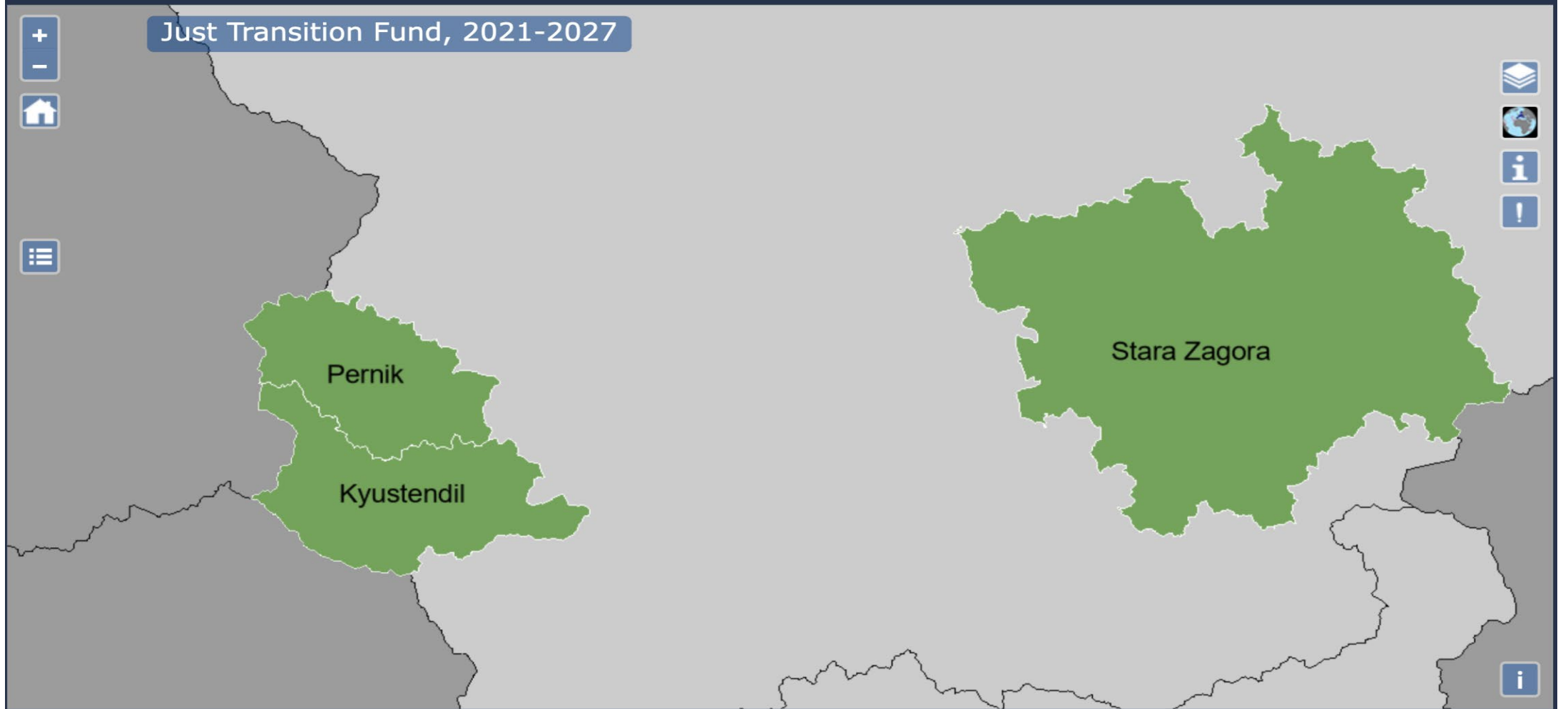
Bulgarian Government Adopts Green Transition Plans Amid Protests By Energy Sector Workers

Energy sector workers block a road as part of protests that were held in Bulgaria on September 29.

- JTM- Toplam 1,2 Milyar Avro
- Bölgesel Adil Geçiş Planı 2023 sonunda✓
- Stara Zagora, Kyustendil ve Pernik
 - 20.000+ (doğrudan iş kaybı)-56.000+ (dolaylı iş kaybı) (EC)
- 2022 yılı için tahsis edilen JTF fonunu (97 milyon avro) kullanamamıştır.

Bulgaristan Adil Geçiş Bölgeleeri

Zorluk Alanları	Unsurlar
Adil Geçiş Bölgelerinde Ekonomik Tek-tipleşme	➡️❑Ekonomi kömüre bağımlı ➡️❑Kaynak çeşitlendirme hızı yavaş ➡️❑Yerel sanayilerin enerji yoğunluğu çok yüksek ➡️❑Düşük karbonlu teknolojilerin adaptasyon hızı düşük
Kurumsal Kapasite Yetersizliği	➡️❑Merkezi ve yerel kurumlar arasında koordinasyon zayıf ➡️❑Adil Geçişten sorumlu özerk bir kamu kurumu yok ➡️❑Bölgesel Plan hazırlığı için gerekli teknik uzmanlık yok ➡️❑Süreç şeffaf değil ➡️❑Katılım eksikliği
Finansmana Erişim Sorunları	➡️❑Plan hazırlığında gecikme ve teknik uzmanlık eksikliği ➡️❑Adil Geçiş Mekanizmasına alınmayan Haskova, Silven ve Yambol gibi bölgelerde fonların kullanılmaması
İstihdam Riski ve Sosyal Etki	➡️❑Yeni istihdam yatırımı yetersiz ➡️❑Sendikalar ve işçilerle etkili diyalog kurulamaması
Sosyal Kabul ve Güven Eksikliği	➡️❑Planlar/süreç şeffaf bir şekilde paylaşılmadı ➡️❑Yerel düzeyde AB'nin dayatması olarak algılanıyor ➡️❑İşsizlik endişeleri yönetilemedi ➡️❑Toplumsal direnç yüksek
Enerji Güvenliği Endişeleri	➡️❑Jeopolitik koşullar ➡️❑Enerji arz güvenliği endişeleri ➡️❑Yenilenebilir enerji altyapısı ve şebeke entegrasyonu sınırlı ➡️❑Modern olmayan enerji altyapısı

Nihai NECP'ler AB düzeyindeki adil geçiş gerekliliklerini yeterince karşılıyor mu? (TogetherFor1.5, Nisan, 2025)

Scale	
	Fully considered
	Partially considered
	Insufficiently considered
	Not considered

	Bulgaria	Croatia	Czechia	Denmark	France	Germany	Hungary	Slovenia	Spain	Portugal
1. Macro-economic impact assessment	Insufficiently considered	Partially considered	Partially considered	Insufficiently considered	Partially considered	Insufficiently considered	Insufficiently considered	Fully considered	Fully considered	Partially considered
2. Policy-based impact assessment	Not considered	Partially considered	Insufficiently considered	Insufficiently considered	Partially considered	Insufficiently considered	Not considered	Partially considered	Partially considered	Partially considered
3. Policies to maximise social benefits	Not considered	Insufficiently considered	Not considered	Insufficiently considered	Fully considered	Partially considered	Not considered	Insufficiently considered	Fully considered	Partially considered
4. Policies to maximise employment benefits	Insufficiently considered	Partially considered	Not considered	Insufficiently considered	Insufficiently considered	Insufficiently considered	Not considered	Partially considered	Partially considered	Partially considered
5. Reskilling needs identification	Insufficiently considered	Partially considered	Not considered	Not considered	Fully considered	Not considered	Insufficiently considered	Insufficiently considered	Fully considered	Fully considered
6. Energy poverty assessment	Not considered	Insufficiently considered	Insufficiently considered	Insufficiently considered	Insufficiently considered	Not considered	Insufficiently considered	Fully considered	Partially considered	Fully considered
7. Decarbonisation measures supporting vulnerable groups	Insufficiently considered	Partially considered	Insufficiently considered	Partially considered	Fully considered	Partially considered	Not considered	Fully considered	Fully considered	Fully considered
8. SCP preparation [3]	Insufficiently considered	Partially considered	Partially considered	Not considered	Not considered	Partially considered	Partially considered	Insufficiently considered	Partially considered	Not considered

Teşekkürler

buketoduncu@karabuk.edu.tr

Karabük Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Uluslararası İlişkiler Bölümü

Ek 1: İspanya (Elektrik)

Energy mix

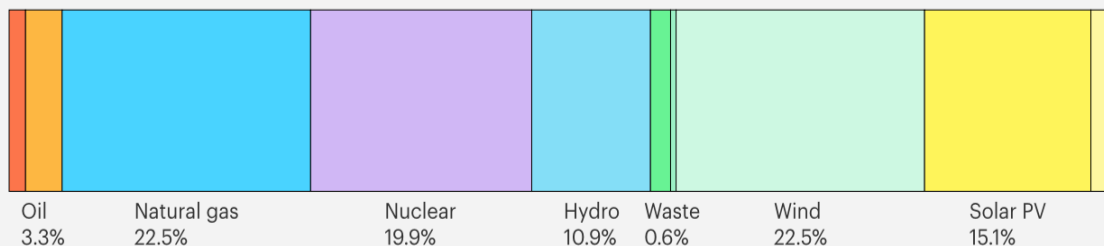
Electricity generation mix, Spain, 2023

Total energy supply

Production

Electricity

Consumption

Energy mix >

Emissions

Energy-related CO2 emissions, Spain, 2022

217 Mt CO2

0.64%

of global emissions

↓22%

change since 2000

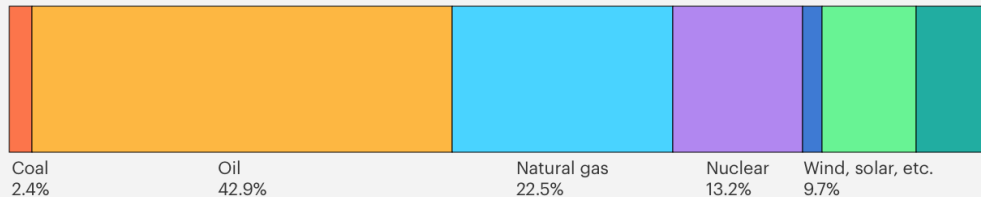
Emissions >

Ek 2: İspanya (Energy Mix)

Energy mix

Total energy supply, Spain, 2023

Total energy supply Production Electricity Consumption

[Energy mix](#) ➤

Emissions

Energy-related CO2 emissions, Spain, 2022

217 Mt CO2

0.64%

of global emissions

↓22%

change since 2000

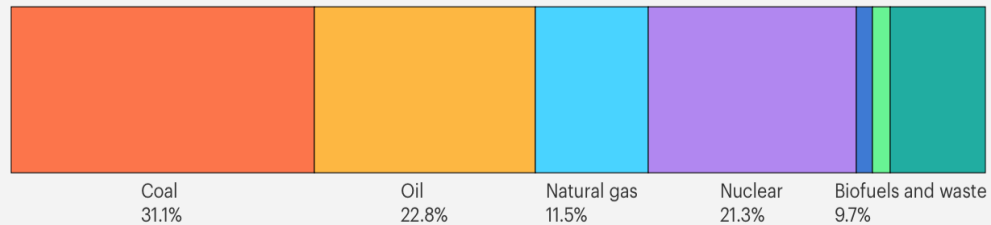
[Emissions](#) ➤

Ek 3: Bulgaristan (Energy Mix)

Energy mix

Total energy supply, Bulgaria, 2022

Total energy supply Production Electricity Consumption

Energy mix >

Emissions

Energy-related CO2 emissions, Bulgaria, 2022

43 Mt CO2

0.13%

of global emissions

↑1%

change since 2000

Emissions >

Ek 4: Bulgaristan (Elektrik)

Energy mix

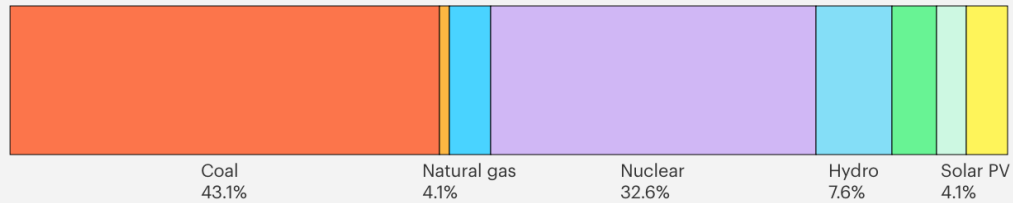
Electricity generation mix, Bulgaria, 2022

Total energy supply

Production

Electricity

Consumption

Energy mix ➤

Emissions

Energy-related CO2 emissions, Bulgaria, 2022

43 Mt CO2

0.13%

of global emissions

↑1%

change since 2000

Emissions ➤